

فرهنگ آموزشی ژاپن

مقایسه الگوی آموزش و مدرسه‌داری

ژاپن و آمریکا

ریچکو تسونه‌یوشی

ترجمه

دکتر ابوالفضل بختیاری

(عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

باهمکاری

دکتر علیرضا رضائی

(عضو هیأت علمی دانشگاه تهران)

سحر آقائی جم

(پژوهشگر آموزشی)

انتشارات آوای نور

به نام خداوند فرهنگ و ادب

سروشنامه	تسونه یوشی، ریوکو کاتو، ۱۹۶۱-م. Tsuneyoshi, Ryoko Kato
عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ آموزشی ژاپن: مقایسه الگوی آموزش و مدرسه داری ژاپن و آمریکا/ ریوکو تسونه یوشی: ترجمه ابوالفضل بختیاری، با همکاری علیرضا رضائی، سحر آقائی جم: ویراستار علمی حسن رحیمی.
مشخصات نشر	تهران: آوای نور، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۷۶ ص.
شابک	978-600-309-445-1
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	عنوان اصلی:
موضوع	The Japanese model of schooling: comparisons with the United States, 2001.
شعبه	آموزش و پرورش - ژاپن - مطالعات میان فرهنگی Education -- Japan -- Cross-cultural studies
موضوع	آموزش و پرورش - ایالات متحده - مطالعات میان فرهنگی Education -- United States -- Cross-cultural studies
موضوع	مدرسه ها - ژاپن - مدیریت و سازماندهی - مطالعات میان فرهنگی School management and organization -- Japan -- Cross-cultural studies
موضوع	مدرسه ها - ایالات متحده - مدیریت و سازماندهی - مطالعات میان فرهنگی School management and organization -- United States -- Cross-cultural studies
موضوع	آموزش تطبیقی Comparative education
موضوع	بختیاری، ابوالفضل، ۱۳۳۵ - مترجم / رضائی، علیرضا، ۱۳۶۱ - مترجم / آقائی جم، سحر، ۱۳۶۸ - مترجم
شناسه اثر	بی، حسن، ۱۳۳۸ شهریور - ویراستار
شناسه افزوده	۸ ۱۳۷۱۳۱۲ / ۵۴۲۰۰
رده بندی کنگره	۵۲۸۲۰
رده بندی دیویی	۱۱۳۳۷
شماره کاتالانسی ملی	

فرهنگ آموزشی ژاپن (مقایسه الگوی آموزش و مدرسه داری ژاپن و آمریکا)

تألیف: ریوکو تسونه یوشی

ترجمه: دکتر ابوالفضل بختیاری (عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

بهمکاری: دکتر علیرضا رضائی (عضو هیأت علمی دانشگاه تهران)

سحر آقائی جم (پژوهشگر آموزشی)

ویراستار علمی: دکتر حسن رحیمی (عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

ناشر: انتشارات آوای نور

چاپ اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۴۴۵-۱

تهران - میدان انقلاب - خ ۱۲ فروردین - خ شهید وحید نظری، پلاک ۹۹ - طبقه دوم

تلفن: ۶۶۹۶۷۳۵۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / دورنگار: ۸۸۲-۶۶۴۸۰

قیمت ۲۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر و مترجم محفوظ است

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیشگفتار.....	۵
مقدمه.....	۱
فصل اول: الگوهای پرورش کودک.....	۷
فصل دوم: مدل های اساسی مدرسه در آمریکا و ژاپن.....	۲۷
فصل سوم: الگوهای اساسی در عمل.....	۶۹
فصل چهارم: ظهور مدل مدرسه ژاپنی: تصاویری از گذشته.....	۹۱
فصل پنجم: مدل ژاپنی تحت دست تغییرات در الگو.....	۱۲۳
فصل ششم: تازه وارد های کلاس درس ژاپنی.....	۱۶۱
فصل هفتم: موضوعات و نگرانی های معرزی.....	۱۹۵
پیوست.....	۲۶۵

به ژاپن باید به مثابه آینه نگریست، نه یک راهکار

(وایت ۱۹۸۷)

پیشگفتار

فرهنگ ژاپن^۱، توجه جهانیان را به خود جلب کرده است. توسعه و پیشرفت حیرت انگیز ژاپن از حدود دهه هفتاد میلادی به بعد و سربرآوردن دگر باره و ققنوس وار آن از خاکسترهای جنگ، موجب حیرت و حسرت مردم جهان شده است. همچنین پیشرفتهای نظام آموزشی این کشور، توجه بسیاری از محققان، معلمان، مدیران و مربیان تربیتی را جلب کرده است. علاقه‌مندان به مباحث آموزشی (پرورشی) در باب علل و عوامل توفیقات دانش آموزان ژاپن در آزمون‌های بین‌المللی (TIMSS, PIRLS, PISA) بسیار می‌شنوند. ادعا می‌شود آموزش و پرورش (آموزش عالی) این کشور همچون دیگر پدیده‌ها و کالاهای با کیفیت آن، در رتبه‌های برتر در جهان قرار دارند، اگرچه خود ژاپنی‌ها چنین ادعایی ندارند. پژوهشگران تربیتی بسیاری در مطالعات خود (از جمله سرکارآرانی، لوئیس، وگل، دونی، ماتسودا، فوکوزاوا، بنجامین، وایت، سنی، نقی‌زاده، رولن، بیورک، افشین منش، حسنی، نفیسی، بختیاری و...) به توفیقات و پیشرفت‌های نظام آموزشی ژاپن پرداخته‌اند که نکته‌هایی از آن‌ها را در این مختصر می‌آوریم. این نکته قابل توجه اینست که برای شناخت هر کشور باید فرهنگ آن کشور را شناخت و در صورت لزوم، از آن بهره‌برده اما بسیاری از علاقه‌مندان به مباحث آموزشی بر این باورند که نمی‌توان با شناخت مجموعه ارزش‌های ژاپن، آن الگوهای موفق را یک شبه در نظام آموزشی (به رز در مدرسه و دانشگاه) به‌کار برد.

نگارنده این سطور که در چند سال اخیر به مطالعه فرهنگ آموزش و مدیریت ژاپنی علاقه‌مند گردیده و به تفکر و تأمل در این مقوله پرداخته، معتقد است برای شناخت فرهنگ خود، باید سایر فرهنگ‌ها را شناخت، ولی پرورش نیروی انسانی ماهر، دانا و توانمند از راه‌های توفیق ژاپنی‌هاست و لازم به تأمل و تعمق بیشتر است. با این حال، مشاهده توفیق این کشور در عرصه‌های گوناگون، سوالاتی مطرح می‌شود؛ از جمله این‌که: چرا ملت و دولت ژاپن تا این حد به بالندگی (پرورش یا تربیت) منابع انسانی تأکید دارند (طوسی، ۱۳۷۰)؟ چرا کشور ژاپن با حدود ۱۲۰ میلیون جمعیت در مساحتی حدود مساحت استان خراسان توانسته است به

۱. برای اطلاع بیشتر رک ←

- ابوالفضل بختیاری (خرداد ۱۳۸۸). فرهنگ آموزشی ژاپنی‌ها، پژوهشنامه آموزشی، ش ۱۱۰، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

- ابوالفضل بختیاری و کبری مصدقی نیک (۱۳۹۱). درس پژوهی (تدریس پژوهی). تهران: آوای نور

- ابوالفضل بختیاری و یوسف ایرانی (۱۳۸۱). اقدام پژوهی (روش تحقیق عملی). تهران: لوح زرین

پیشرفت‌های اعجاب انگیزی برسد. چرا در ژاپن به تربیت معلمان و آموزش و پرورش دوران کودکی اینقدر اهمیت می‌دهند، چرا بیشترین سرانه ناخالص ملی صرف آموزش و پرورش دوران ابتدایی (و پیش دبستانی) میشود (افشین منش ۱۳۷۹)، در نظام آموزشی ژاپن چرا به تربیت اجتماعی، رعایت حقوق دیگران، پرورش شهروند خوب، مراعات حال دیگران، کارگروهی (تیمی) توجه میشود (سرکار آرائی ۱۳۷۹). در اینجا علاقه‌مندم برای پاسخی هرچند اندک به این پرسش‌ها، پاره‌ای از ویژگی‌های فرهنگ مردم این کشور را بیان کنیم، آن شاء الله در فرصتی دیگر اگر توفیق باشد به شرح و بسط آن‌ها خواهم پرداخت:

- ۱- توجه، تأکید بسیار دولت و ملت ژاپن به آموزش و پرورش کودکان ۲- شوق یادگیری ۳- شوق تغییر ۴- پرورش حس اعتماد به نفس ۵- توجه به کار گروهی (تیمی) ۶- سخت کوشی ۷- تمدن و فرهنگ این موجب پیشرفت و توسعه ژاپن شده (فوکوزاوا) ۸- اعتماد ۹- کیفیت بالا کالا و خدمات ژاپن ۱۰- خودباوری و خوداتکایی ۱۱- صرفه‌جویی و قناعت ۱۲- نظم و انضباط ۱۳- استقامت، صبر از زمان (مدیریت زمان) ۱۴- توجه و اهمیت زیاد به آموزش و پرورش دوره پیش دبستان ۱۵- اهمیت زیاد به شادی، شادابی و بازی در مدارس ۱۶- توجه به علائق و سلائق دانش آموزان ۱۷- برنامه درسی ژاپنی‌ها مقتصدانه است (برنامه درسی مختصر و مفید) ۱۸- توجه به کارهای عملی (کاربردی) در مدرسه ۱۹- توجه به توسعه درون ز ۲۰- پرورش مهارت‌های ریاضی در مدارس ۲۱- گسترش مهارت‌های مربوط به رشد عاطفی ۲۲- اهمیت زیاد به تربیت اجتماعی ۲۳- مدرسه محلی برای زندگی بچه‌ها ۲۴- احساس تعلق به مدرسه ۲۵- معلمان مربیان این کشور مستبد ۲۶- تأکید و توجه به رفتار رفاقتی نه رقابتی ۲۷- توجه به روابط انسانی، پیوندها عاطفی و صمیمیت [جو دوستانه] ۲۸- توجه به رفتار گروهی (تیمی) ۲۹- سنت‌ها و ارزش‌ها ژاپنی مهم‌اند ۳۰- عدم توجه (تأکید) بر محفوظات (حفظیات) ۳۱- پرورش روح همکاری جدی (گروهی) ۳۲- توجه به مهارت‌های زندگی ۳۳- پرورش عادات و آداب که در زندگی اجتماعی مربوط است ۳۴- رشد و پرورش هماهنگ روح و جسم ۳۵- رشد و پرورش مهارت‌های اساسی در موسیقی و هنرهای زیبا ۳۶- شادمانی، شادی (شادابی) در مدارس اهمیت دارد ۳۷- توجه و تأکید بر مهارت‌های تفکر (تأمل = تعمق) ۳۸- حجم کتاب‌های درسی کم است ۳۹- جایگاه و منزلت معلم بسیار بالاست ۴۰- برنامه درسی دوره ابتدایی فعالیت محور است ۴۱- برنامه درسی بصورت متمرکز طراحی می‌شود ۴۱- وزارت آموزش و پرورش بر تألیف کتاب‌های درسی نظارت دارد ۴۳- کتاب‌های درسی، مطالب و اطلاعات ضروری و کلیدی ارائه می‌کند

تعلیم و تربیت ژاپن، بعنوان عنصر کلیدی در تغییر و تحولات کشور بوده است.

(رولن)

۴۴- ورود به شغل معلمی بسیار سخت و دشوار است (بهترین‌ها معلم می‌شوند) ۴۵- در مراکز پیش دبستانی و ابتدایی، بیشتر مربیان و معلمان خانم هستند ۴۶- تقریباً در مدارس ابتدایی مردودی وجود ندارد ۴۷- همه درس‌ها مهم اند (فقط ریاضی و علوم مهم نیستند) ۴۸- آموزش و پرورش قلبها و اندیشه‌ها، پرورش مغز (ذهن اندیشه) با دل‌ها ۴۹- هماهنگی و همراهی خانم و مدرسه (حمایت پدرها مادرها از مدرسه) ۵۰- آموزش و پرورش یکسان برای همه ۵۱- شرایط سخت برای مدیر مدرسه شدن (حتماً باید فرد معلمی کرده باشد که بتواند داوطلب مدیریت مدرسه شود) ۵۲- فرهنگ مدارس از فرهنگ سنتی ژاپن (روح ژاپنی) نشئت گرفته است (ماتسودا، ۱۹۸۰) ۵۳- آموزش و پرورش ژاپن تا حدود زیادی فرهنگی است و مبتنی بر فرهنگ ژاپن (سرکارآرانی و لوئیس، ۱۹۸۰) ۵۴- فرهنگ آموزش و یادگیری در ژاپن بیشتر بر همکاری، مشارکت و فعالیت گروهی تأکید دارد (سرکارآرانی ۱۳۸۱)، ۵۵- در مدارس ژاپن از رقابت و جداسازی دانش آموزان پرهیز می‌کنند، ۵۶- به توانایی‌های فردی دانش آموزان ۵۷- فرصت یادگیری به صورت گروهی [خلق و ایجاد فضای یادگیری تیمی] ۵۸- در ژاپن به فرایندها بیش از نتایج (پیامدها) اهمیت داده می‌شود ۵۹- معلمان ژاپن بیشتر بر "فهم مسئله" پافشاری می‌کنند (لوئیس) ۶۰- ژاپنی‌ها در آموزش عمومی بر مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های زندگی و روابط انسانی بسیار تأکید می‌ورزند (دوئی، سرکارآرانی و لوئیس) ۶۱- توجه به پرورش موزون قلب ♥، ذهن و دست‌های کودکان در مدارس ژاپن، ۶۲- فرصت‌های آموزشی برابر برای همه ۶۳- همه بچه‌ها حق دارند بر حسب استعدادهایشان از آموزش یکسان برخوردار گردند، ۶۴- آموزش پیش دبستانی [و مهدکودک‌ها] با دریافت شهریه از والدین ارائه می‌شود ۶۵- مدت زمان کلاس درس ابتدایی ۴۵ دقیقه، و متوسطه ۵۵ دقیقه است، ۶۶- شهرداری‌های از مدارس حمایت می‌کنند (تأمین بخشی از هزینه‌های مدارس)، ۶۷- نظام آموزشی به روش‌های فعال روی آورده‌اند ۶۸- پژوهش مشارکتی معلمان در کلاس درس (مطالعه درس / درس پژوهی) در مدارس ژاپن بسیار مورد توجه و تأکید است ۶۹- معلمان مدام در حال آموزش و یادگیری هستند

به ژاپن باید بعنوان یک آئینه نگاه کرد، نه به یک الگو. ما با شناخت بیشتر از ژاپن، خودمان را بهتر (بیشتر) می‌شناسیم.

(نقی‌زاده ۱۳۷۰)

(آموزش‌های ضمن خدمت سخت مورد توجه است)^۱، ۷۰- حقوق معلمان مکفی است، معلمان دغدغه معیشت ندارند، ۷۱- انجمن معلمان ژاپن بر بسیاری از رویه‌ها، برنامه‌های آموزشی و تصمیمات آموزش و پرورش نظارت دارد، ۷۲- یادگیری مداوم در ژاپن بسیار حائز اهمیت است، ۷۳- یاده تعلیم و تربیت نقش کلیدی را در پویایی اقتصادی ژاپن دارد (رولن)، ۷۴- ژاپنی‌ها از دیدار تعداد خوبی برای اقتباس کردن از خود نشان داده‌اند (رولن)، در ژاپن اقتباس و تقلید [به خود خود] تحقیرآمیز قلمداد نمی‌شود، ۷۵- در ژاپن به "کاربرد عملی فناوری" توجه می‌شود^۱، ۷۶- تفکر سیاسی حاکم بر ژاپن، احترام به تعلیم و تربیت و خودسازی است، ۷۷- نظم اجتماعی، صداقت، عزت، غنای تمدن، همه بر مطالعه و رشد فردی تکیه دارند، ۷۸- آموزه‌های کنفوسیوسی، ارتقاء اجتماعی بر اساس "شایسته سالاری" از آرمانهای خود قرار داده است، ۷۹- بهترین افراد برای اداره جامعه، کارور افرادی هستند که اهل خرد و دانش‌اند [انتخاب افراد بر اساس شایسته سالاری]، ۸۰- نظم اجتماعی، وظیفه شناسی فردی و فضائل اخلاقی همه و همه به آموزش متکی‌اند، ۸۱- مطالعه (تحقیق)، تحصیل، آموزش، یادگیری قرائت [خواندن] کتابت [نوشتن] در ژاپن قرن‌ها مورد تکرار و ترویج بوده است، ۸۲- تفکر جامعه مدار کنفوسیوسی، منافع تحصیل علم را عمدتاً منافع اجتماعی و معنوی می‌پندارند، ۸۳- نقش منابع انسانی در توسعه اقتصادی ژاپن قابل توجه است، ۸۴- هبردهای توسعه در ژاپن، حاصل پیشرفت‌های آموزش این کشور است، ۸۵- اصول اخلاقی، معجزین وفاداری، عدالت، صداقت، انسانیت و آداب اجتماعی از سالهای پیش مورد توجه سرمداران [حاکمان] بوده است، ۸۶- ژاپن از سال ۱۸۶۷، جلوتر از بسیاری از کشورهای اروپایی خود را متعهد به تحصیل اجباری ملت میدانست (رولن)، ۸۷- پیام یکی از رهبران ژاپن (۱۸۶۷): اگر بخواهیم آحاد مردم در درازمدت به خصوصیات نیکو متصف شوند، راهی جز تعلیم و تربیت نداریم

۱. رک ← محمدرضا سرکارآرانی (۱۳۹۶)، درس پژوهی، ویراست سوم، تهران: مرآت، چاپ ششم

- محمدرضا سرکارآرانی (۱۳۹۵)، در تمنای یادگیری، تهران: مدرسه و شرکت سهامی افست

[کیدو تاکایاشی]، ۸۸- در ژاپن هرگز تاکید بر روی آموزش عالی، توسعه مستقل علوم پایه یا فناوری پیشرفته نبوده، بلکه تاکید عمده روی افزایش سطح دانش عمومی جامعه بطور عام بود، ۸۹- در نظام آموزشی ژاپن، هدف اصلی یادگیری، "کسب دانش کاربردی" بود، ۹۰- ژاپن پس از دوران جنگ، از برخی جهات از مربیان خود پیشی گرفت [رولن]، ۹۱- در نظام آموزشی ژاپن، توانایی خواندن زبانهای خارجی مورد توجه قرار گرفت و دانشجویان اهل فکر و اندیشه [مستعد - نخبه] ترغیب شدند که برای تحصیلات عالیه به خارج بروند، ۹۲- تعلیم و تربیت ژاپن تا حدی منبعث از الگوهای غربی بوده، اما جهتگیری اخلاقی و ارزشهای بنیادی آن کاملاً ژاپنی باقی ماند، ۹۳- اقتدار معلم و وزارت آموزش و پرورش کاملاً پذیرفته شده و جدی است. در ژاپن، ملت و دولت برای پشتیبانی از آموزش (پرورش) بچه‌ها بسیج شده‌اند (وایت ۱۹۸۷)، ۹۴- حران استفا، از فرصت‌ها، مهارت اساسی در پیشرفت ژاپنی‌هاست (وایت ۱۹۸۷)، ۹۵- در ژاپن، هر چیزی که به انسان بی‌بدست بیاید، فضیلت محسوب نمی‌شود، ۹۶- رشد همه جانبه شخصیت کودک در مدارس ژاپنی مورد توجه و تاکید است، ۹۷- سختکوشی، قناعت، صرفه جویی، نظم، انضباط استفاده صحیح از وقت (زمن) و ویژگی‌های ژاپنی‌هاست، ۹۸- در مدارس ابتدایی "پرورش حس اعتماد به نفس" مورد توجه معلم است، ۹۹- شوق یادگیری در مدارس ترویج می‌شود، ۱۰۰- در ژاپن اولین و مهمترین شیوه زندگی، زندگی گروهی است (وایت ۱۹۸۷)، ۱۰۱- در آموزه‌های ژاپنی، میزان مشارکت فعالانه و مسئولیت پذیر نسبت به اجتماع اهمیت دارد (وایت)، ۱۰۲- آمریکا و ژاپن در ابعاد اجتماعی دو قطب متفاوتند، ۱۰۳- ژاپن، معلمان، مربیان و جامعه ژاپنی به یادگیری اعتقاد دارند، ۱۰۴- ژاپن، بصورت جامعه‌ای متمه به کمال و آموزش نشان داده می‌شود، ۱۰۵- در ژاپن، آموزش، برای رشد صنعتی، همبستگی ملی، عزت ملی - بین‌المللی، رشد شخصی، ساخت [پرورش] خصال اخلاقی، ثبات فرهنگی و ایجاد و حفظ رابطه متقابل فردی، نقش اصلی را دارد، ۱۰۶- پژوهشگران تربیتی جهان معتقدند: مدارس امروزی ژاپن، همانند جامعه امروزی ژاپن مدرن هستند، ولی غربی نیستند (سرکارآرانی، دوا، وایت ۱۹۸۷، ۲۱)، ۱۰۷- تاکید بر کار گروهی (تیمی) در مدارس ژاپن (وگل ۱۹۷۹، سرکارآرانی ۱۳۸۱، بختیاری ۱۳۸۷)، ۱۰۸- انعطاف فکری، نوپذیری (نوجوئی)، نوسازی اعجاز آمیز ژاپن (وگل ۱۹۷۹)، ۱۰۹- پشتکار، سختکوشی، اعتقاد به کار، کار - کارا (شوق به کار) و مسئولیت‌پذیری، ۱۱۰- اقدام به دیگران،

۱. ادعا می‌شود ژاپن الگوهای غربی را گرفت با سنت‌ها، باورها، هنجارها و ارزشهای ژاپنی در هم آمیخت و در این کار بسیار موفق بود، ژاپن کهن را کهنه نپنداشت و کهن را با نوین (نو) با هم تلفیق کرد (بختیاری، ۱۳۸۷).

۱۱۱- روح همکاری دسته جمعی (گروهی)، ۱۱۲- تاکید بر جنبه‌ی کاربردی (عملی) آموزش،
 ۱۱۳- دانش آموزان در کارهای مدرسه و کلاس مشارکت فعال دارند ۱۱۴- مدرسه در ژاپن، محل
 زندگی دانش آموزان است، ۱۱۵- بازی و شادابی در مدارس مورد توجه است، ۱۱۶- پرورش حس
 مسئولیت‌پذیری در مدارس، ۱۱۷- تاکید بر رفاقت به جای رقابت، ۱۱۸- همکاری و مشارکت در
 نظافت مدرسه، ۱۱۹- همکاری بسیار نزدیک خانواده (اولیاء) با مدارس (معلمان)، ۱۲۰- تاکید بر رشد
 و پرورش اجتماعی (بنجامین ۱۹۹۷)، ۱۲۱- آموزش و پرورش عمومی (به ویژه دوره ابتدایی) ژاپن از
 کیفیت بالای برخوردار است (سرکارآرانی ۱۳۸۱، ص ۱)، ۱۲۲- ازرا وگل (استاد دانشگاه هاروارد):
 کودکان ژاپنی ۲ دوره آموزش عمومی خود را در مدارس آمریکا به پایان میرسانند، وقتی به ژاپن
 برمیگردند یک تا دو سال در درسهای علوم طبیعی و ریاضیات از همسالان خود که در ژاپن تحصیل
 کرده‌اند، عقب‌ترند وایت (۱۹۸۱)، موفقیت آموزش و پرورش ابتدایی ژاپن، به ویژه در پرورش
 اجتماعی و اخلاقی، مهمان‌نواز زندگی (White, 1987) کامینگز (۱۹۸۰) و لونس (۱۹۹۵) و
 سرکارآرانی (۱۳۸۱) و بسیاری از پژوهشگران، آموزش و پرورش ژاپن را در حوزه خواندن، هنر،
 موسیقی و مطالعات اجتماعی از آمریکا موفق‌تر میدانند (سرکارآرانی ۱۳۸۱، ص ۲)، ۱۲۳- توجه
 خانواده‌ها به آموزش و پرورش کودکان ۱۲۴- توجه دولت به معلمان مدارس، ۱۲۵- توجه جدی
 نظام آموزشی پرورش حرفه‌ای معلمان، ۱۲۶- توجه به پرورش همه جانبه کل شخصیت کودک
 (سرکارآرانی)، ۱۲۷- تاکید بر ارزشهای اجتماعی ایجاد حس تعلق به مدرسه و کلاس درس،
 ۱۲۸- ژاپنی‌ها، کوشیده‌اند شادی (شادابی)، بازی، حرکت، موزن، [تص] و لذت را با فرآیند یادگیری
 بیامیزند، ۱۲۹- در مدارس هیچ دانش‌آموزی از مشارکت در فعالیتهای مدرسه (بنجامین ۱۹۹۷)،
 ۱۳۰- مردم ژاپن به آموزش و پرورش منابع انسانی خود بسیار اهمیت میدهند (طوسی ۱۳۷۳)،
 ۱۳۱- آئین بودا چه آموزه‌های تربیتی دارد (ادعای اینکه ۷۰ درصد مردم ژاپن پیرو آئین بودا
 و همچنین "شینتو" باشند)، ممکنست یک فرد هم پیرو "شینتو" و "بودا" باشند،
 ۱۳۲- مدارس ابتدایی ژاپن، بهشتی برای کودکان (وایت ۱۹۸۷) همکاری خانه و مدرسه،
 ۱۳۳- ۹۳ درصد جمعیت ژاپن با سوادند (وایت ۱۹۸۷) این عدد در آمریکا ۸۰ درصد،
 ۱۳۴- ژاپن نماد تلاش و کوشش (وایت ۱۹۸۷)، ۱۳۵- مادران ژاپنی، سختگیرانه مراقب انجام

۱. ادعا شده در ژاپن، ۸۰ درصد مردم به هیچ دین اعتقاد ندارند و در عین حال ۷۰ درصد آنها خود را پیرو آئین
 شینتو و نزدیک به ۷۰ درصد بودائی هستند.

- فوکوزاوا و کچی (۱۳۷۹). نظریه تمدن، ترجمه جنگیز بهلولان. تهران: نشر گویو.

تکالیف کودکان در خانه‌اند (روایت ۱۹۸۷)، ۱۳۶- نظام آموزشی ژاپن را میتوان بعنوان یک الگو مورد مطالعه قرار دارد، ۱۳۷- مدارس ژاپنی و تجربیات کودکان ژاپنی در عمق واقعیت‌های فرهنگی و روانی آنها ریشه دارد (روایت)، ۱۳۸- توجه به ارزشهای جمعی در ژاپن، مدارس غربی توجه به فردگرایی و ارزشهای فردی، ۱۳۹- ژاپن و آمریکا در بسیاری از ابعاد اجتماعی در دو قطب مخالف قرار دارند، ۱۴۰- شخصیت دانش آموزان در دوره ابتدایی شکل میگیرد، ۱۴۱- تمرکز فعالیتهای کلاس و مدرسه‌ای [ابتدایی] عمدتاً بر رشد عاطفی - اجتماعی و پرورش ابعاد مختلف شخصیت کودکان است، ۱۴۲- دانشگاه‌های ژاپنی، در مقایسه با دیگر کشورها پیشرفته جهان، در تولید علم [خاص در علوم پایه] نقش جدی ایفاء نمیکنند، ۱۴۳- یا سیری در محل کار [مدرسه] مورد توجه است، ۱۴۴- ژاپن جامعه‌ای است مبتنی بر شایسته سالاری (رولن)، ۱۱۰- در آزمون‌های بین‌المللی پیشرفت تحصیلی علوم و ریاضی دانش آموزان ژاپنی، تقریباً در همان مقام نخست را دارا بوده‌اند (رولن)، ۱۴۶- از نظر میزان مطالعه، ژاپنی‌ها بالاترین میزان مطالعه را دارند (رولن، بیورک)، ۱۴۷- در ژاپن ۹۰ درصد دانش آموزان کلاس دوازدهم را با موفقیت پشت سر میگذارند [این درصد در آمریکا ۷۳ و در اروپا ۵۰ درصد است] (رولن ص ۱۴۸)، نسبت دانشجویان پسر ژاپنی که تحصیلات دانشگاهی را به اتمام می‌رسانند کمتر از سایر نقاط جهان است (رولن)، ۱۴۹- در مدارس ابتدایی [دانش آموزان] باید هنر و موسیقی را در سطح عالی بیاموزند [رولن]، ۱۵۰- مدیریت مشارکتی رمز اصلی موفقیت در تولید ثروت است (رولن، ۱۶)،

همگان ژاپن را به عنوان یک کشور پیشرو در تکنولوژی و مهندسی می‌شناسند و بسیاری از صاحب‌نظران نیز ریشه‌های این پیشرو بودن را در ساختار نظام آموزشی این کشور جستجو می‌کنند. خوشبختانه صاحب‌نظران کشور ما نیز کم و بیش با نظام آمرس این کشور آشنا هستند و اغراق نیست اگر بگوییم که در ایران همواره این سیستم آموزشی ژاپن یک سیستم موفق و کارآمد به حساب می‌آید.

مسئله نقاط قوت سیستم آموزشی ژاپن را نمی‌توان منکر شد، اما ما هنگامی می‌توانیم به یک درک نسبتاً جامع و صحیحی از این سیستم برسیم که آن را در کنار سایر سیستم‌های آموزشی دنیا قرار داده و مقایسه کنیم.

کتابی که در دست دارید نیز این رویکرد را در پیش گرفته است و سعی دارد از طریق مقایسه نظام آموزشی این کشور با نظام آموزشی آمریکا، خواننده را با زوایای جدیدی از قابلیت‌های تعلیم و تربیت ژاپن آشنا کند.

همانگونه که خود نویسنده کتاب اذعان می‌کند، معمولاً از کشور ژاپن و علی‌الخصوص مدارس آن به عنوان نماد جمع‌گرایی یا گروه‌گرایی، و از کشور آمریکا به عنوان نماد فردگرایی یاد میشود. در این کتاب، نویسنده با پرداختن به این موضوع، سعی در تبیین جنبه‌های مختلف این مفاهیم دارد و با یادآور شدن مفهوم خودجوشی یا خودمختاری در کلاس‌های درس ژاپن، دیدی تازه تعریف جدیدی از جمع‌گرایی و فردگرایی است. چرا که جمع‌گرایی مشاهده شده در کلاس‌های درس ژاپن، صرفاً به معنای تقلید دسته‌جمعی از یک امر نیست، بلکه معلمان ژاپنی سعی دارند با دادن اختیار عمل به دانش‌آموزان، تک‌تک آنها را خودجوش و خودمختار بارآورند و به بیان صحیح‌تر، دیدت آنها را در جمعیت جستجو می‌کنند.

امید است این اثر برای علاقه‌مندان به فرهنگ آموزش و یادگیری کشور ژاپن، و به ویژه برای دانشجویان علوم تربیتی، روانشناسی، دانشجو معلمان، کارشناسان آموزشی، مفید و موثر واقع شود.

در پایان از عنایت و حمایت آقایان دکتر حسین خنیفر (استاد دانشگاه تهران)، دکتر محمدرضا سرکارآرانی (استاد دانشگاه ناگویای ژاپن)، آقای دکتر علیرضا رضایی، و خانم سحر آقایی جم برای همکاری در ترجمه این اثر تقدیر و تشکر می‌کنم. همچنین از همکاری خانم اکرم ابوالقاسمی (مدیر محترم پیش دبستان و دبستان غیردولتی، آینده) در چاپ این اثر تشکر و قدردانی می‌نمایم.

بوالفضل بختیاری

معلم، پژوهشگر فرهنگ آموزشی ژاپن

و مدرس کشوری درس پژوهی و اقدام‌پژوهی

(دانشگاه فرهنگیان)